מאור עינים — נח

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו וגו' פירש רש"י יש דורשין אותו לשבח כל שכן אילו היה בדור של צדיקים היה צדיק יותר ויש דורשין לגנאי אלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכולם. וצריך להבין למה דורשין לגנאי כיון שיש לדרוש לשבח ועוד הלא הכתוב קורא אותו צדיק תמים דהיינו שהיה צדיק שלם שלא היה חסר כלום ואם כן הוא שאם היה בדורו של אברהם כו' הרי אינו שלם:

אך האמת הוא דכשהצדיק מוכיח את הדור ואין רוצים לקבל מוסר הוא נוטל מהם את החלק הטוב שלהם וזהו אמרם ז"ל זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן לאו דווקא בעולם הבא נאמרו הדברים אלא אפילו בעולם הזה שהוא נוטל את החלק הטוב שבתוכם אם מוכיח אותם ואינם רוצים לקבל ואסבריה מורי לדבר זה כי הדבור מפי הצדיק לאוזן השומע והדיבור הוא דבר רוחני והוא מדריגה עשירית והשמיעה היא גם כן היא דבר רוחני והיא מדריגה עליונה למעלה מהדבור וכשהוא שומע ואינו מקבל מוסר לוקח הצדיק חלק השמיעה שלו שהדבור של הצדיק חוזר אליו עם חלק השמיעה שלו שהדבור של הצדיק חוזר אליו עם חלק השמיעה של השומע וזהו כוונת הדורשין לגנאי שמהגנאי נשמע השבח שלו דהיינו שהם מפרשים איש צדיק כו' בדורותיו שסבת הצדקות שלו היה מדורותיו שלקח מהם את חלק הטוב שלהם במה שהוכיח אותם ולא רצו לקבל והשתא ניחא שבאמת היה צדיק תמים אך שזה היה מחמת דורותיו וזהו שאמרו רז"ל בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע כו' קשרו להם שני כתרים ומשעשו את העגל כו' נטלו מהם ותנא וכולן זכה משה ונטלן היינו כנ"ל שלקח מהם חלק הטוב שלהם. ואיתא בכתבי האר"י ז"ל מה שכתוב ישמח משה במתנת חלקו שבשבת הוא מחזירן לישראל בסוד נשמה יתירה שאינו רוצה בשל אחרים ועיין שם והנה בסוד הגלגול משה הוא נח ודור המדבר הם דור המבול עצמן שנתקנו במצרים כמבואר בכתבים והבן:

את האלהים התהלך נח. פירש רש"י ובאברהם הוא אומר אשר התהלכתי לפניו נח צריך סעד לתמכו ואברהם היה מתחזק בצדקו והולך מאליו: וקשה גם כן כנ"ל הלא הכתוב אומר צדיק תמים וכו' ואם כן הוא הרי לא היה שלם שהיה חסר לו המדריגה של אברהם:

אך דנודע שהכל תלוי באתערותא דלתתא והוא בחינת מ"ן כי תיאובתא דנוקבא לגבי דדכורא ואנחנו עם בני שיראל נקראים בחינת נוקבא לגבי קודשא בריך הוא וכשאנו מתעוררים לדבק בבוראינו יתברך מלמטה למעלה אנו מעוררים כביכול תשוקה בבוראינו יתברך להשפיע לנו כל טוב סלה ומורידים השפעה מלמעלה למטה בשפע וברכה ורחמים וחיים ושלום והנה אנחנו כנסת ישראל עם הבורא יתברך דבר אחד שלם כשאנו דבקים עמו יתברך וזה בלא זה כביכול אינו נקרא שלם כמאמר אין השם שלם ואין הכסא שלם שאנחנו נקראים כסא להבורא יתברך כי כביכול הבורא ברוך הוא בלעדינו אינו נקרא שלם ופשיטא אנחנו זולתו יתברך רק כשאנו מעוררים תחלה מיין נוקבין דהיינו תשוקתינו ממטה למעלה לדבק בו יתברך על ידי זה אנו מעוררים תשוקתו יתברך מלמעלה למטה ואז כשהשני תשוקות באים ביחד אז הוא דבר אחד שלם וזהו תמים תהיה עם ה' אלהיך (דברים י"ח, י"ג) רצה לומר אתה עם השם יתברך נקרא דבר שלם. והנה עיקר הבריאה היה על מנת כן שנלך אל השם יתברך על ידי אתערותא דלתתא מתחילה ואם לאו ח"ו דהיינו כשאין אנו מתעוררים באתערותא דלתתא וצריך השם יתברך לעורר אותנו מלמעלה אז אין אנו עושין כלום והנה בנח לא היה אתערותא דלתתא רק מחמת שהשם יתברך היה חפץ בקיום העולם שיתקיים על ידי נח לכן הוצרך השם יתברך לעורר אותו מלמעלה והוצרך להשפיע בנח תשוקה לדבק בו יתברך וזהו נח היה צריך סעד לתומכו אבל אברהם אבינו ע"ה היה מתחזק בצדקו והולך מאליו באתערותא דלתתא והשתא ניחא שנקרא צדיק תמים כיון שהיה דבק בו יתברך אבל אל באתערותא דלתתא ולכן כתיב אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אותיות אברהם דהיינו כנ"ל שעיקר הבריאה היה על ידי כן שיהיה ההילוך כהילוך של אברהם אבינו ע"ה באתערותא דלתתא כנ"ל:

ויהי כל הארץ שפה אחת וגו' ודרשו רז"ל שדברו בלשון הקודש. הענין הוא כי באורייתא ברא קודשא בריך הוא עלמא ובאורייתא מתנהג עלמא וכמו דלית אתר פנוי מיניה שבכל מקום הוא חיותו ואלהותו ואורייתא וקודשא בריך הוא חד אם כן כל העולמות וכל האומות אין להם חיות רק מן התורה ומהו התורה שחיותן ממנה הוא כי אחר דור הפלגה כתיב כי שם בלל ה' שפת כל הארץ אף שנתבלבלו כל הלשונות מכל מקום נשאר בכל הלשונות דבר מה מלשון הקודש איזה תיבות הכתובים בתורה ומהן הוא חיותן עד שיש צורך לעולם באומות וכמאמר רז"ל ט"ט בכתפי שתים פ"ת באפריקי שתים ולכן גלו ישראל בין האומות כדי שיבררו אותיות הקדושים אותיות התורה שנתערבו ביניהם על ידי עסקם ודבורם עמהם וישראל מעלים הדבורים לשרשם להתורה ואם היו ישראל עובדים את ה' בדעת שלימה היו ממהרים להשלים התורה ולברר מהם מה שנפלו ביניהם רק על ידי קטנות שכלם צריך להתארך הגלות במשך הזמן עד שיבוא משיח במהרה בימינו ואז יקוים כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה וגו' והבן:

וזה שנאמר באברהם (בראשית י"ב, ה') את הנפש אשר עשו בחרן ותרגום אונקלוס דשעבדו לאורייתא הענין הוא כנ"ל כי הוא היה ראש מאמינים ופרסם אלהותו בתחתונים לכן אמר לו השם יתברך לך לך מארצך וגו' אל הכוונה הנ"ל לברר את התורה וללקט מה שנפל בין האומות וזהו דשעבידו לאורייתא רצה לומר ששיעבדו את התורה שנפל מהתורה וזהו שאמרו רז"ל ולבני הפילגשים נתן אברהם מתנות שם טומאה מסר להם וישלחם מעל יצחק וגו' כי זרעו של יצחק יש להם הכח לברר וללבן כאמור והן אדרבה כביכול מטמאין באומות העולם את התיבות שנקרא שם כי התורה כולה שמותיו של הקב"ה והבן וזהו חיותן שיש להם אחיזה בקדושה ולכן כשבא יעקב כתיב וישא יעקב רגליו כי זה שנפלו בין האומות נקרא רגליו שנפלו במדריגה התחתונה וזהו וישא יעקב רגליו שהגביה את בחינת רגליו האמור לשורשם על ידי כי וילך אצה בני קדם ששם מקום בני הפילגשים אשר שלחם אברהם מעל יצחק קדמה אל ארץ קדם:

וזה שאמר (ירמיה ב', י"ג) אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בורות נשברים אשר אל יכילו המים, כי הנביא הוכיחן על שנתערבו במעשה הגוים ורחקו מהתורה אמיתית אשר היא באר מים חיים כמו שכתוב אצלנו על משנת רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו' ונעשה כמעין המתגבר וכו' ונפלו למדריגת העמים אף שגם שם הוא תורה כאמור מכל מקום הוא בחינת בור מים מכונסים אשר לא יכילו המים מים היא תורה ההיא שנפלה ביניהן בודאי לא יכילו לעולם כי סוף שיתברר מהם עד שלא ישאר כלום וזהו אשר לא יכילו המים הכלל שצריך לקרב הכל אל התורה כל הבחינות שנקרא בחינת בור אל בחינת באר מים חיים חיי החיים ב"ה והיינו על ידי עסק התורה לשמה לשם הוראת דרך לשמור ולעשות שהוא בחינת באר כנודע:

וזהו תורת ה' תמימה וגו' פירוש על ידי מה יהיה שלימות התורה כי עכשיו כביכול אין שלימות בתורה מחמת הערבובו כאמור ואימתי יהיה שלימות משיבת נפש כשתתיישב הנפש היינו על ידי עסק התורה לשמה שהוא מתיישב על הנפש היינו על ידי עסק התורה לשמה שהוא מתיישב על הנפש והחכם עיניו בראשו כי עסק התורה נקרא בכל דבר אף מה שמדברים עם האומות אך שיהיה לכוונה כאמור ועיקר בזה האמונה שיאמין אמונה שלימה בזה ואז יקוים בכל דרכך דעהו וזהו (תהלים ק"ו, ל"ה) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם כי לכאורה איך דיבר דוד על ישראל חלילה אך הוא ניתינת טעם למה ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם רצה לומר שעושים לימוד ותורה ממעשים שעושים ושעוסקים עם האומות והבן:

וזהו אין בן דוד בא עד שיכלה פרוטה וכו' כי נודע שיש בהתורה כלל ופרט, וכלל צריך לפרט ופרט צריך לכלל, כלל נקרא התורה הכוללת הדינין והמצוות שבכתב ושבעל פה משניות וגמרא ברייתות ספרא וספרי תוספתא וכיוצא בזה ופרט נקרא מה שנפל לבין העמים לשון פרט כרמך וכלל שצריך לפרט לברר ולהגביה עד

שתכלה פרוטה לשון פרט מן הכיס לשון התכסות שנתכסה בשבעים לשון:

וזש"ה (ויקרא ו', ב') צו את אהרן וגו' זאת תורת העולה וגו' ופירש רש"י אין צו אלא זירוז וכו' אמר ר' שמעון ביותר צריך לזרז במקום שיש חסרון כיס פירוש זאת תורת העולה כי זאת היא תורת העולה שיכולה לעלות שהוא לשמה בדחילו ורחימו דפרחת לעילא זאת הנקרא תורה וביותר צריך לזרז על זה במקום שיש חסרון כיס שצריך על ידי זה לחסר הכיס היא ההתכסות כל אחד ואחד על ידי תורה לשמה והבן:

וזהו באר הטיב בשבעים לשון פירוש מה שנבלע בשבעים לשון מהתורה נתנה לישראל לקרבן לבחינת באר כמה שכתוב לעיל על ידי הטוב שיטיבו מעשיהן:

וזה שנאמר גבי יעקב אבינו ע"ה (בראשית ל"ב, ל"א) ויזרח לו השמש והוא צולע על יריכו כי מקודם כתיב וירא כי לא יכול לו ויגע בכף יריכו כי יעקב הוא מרגלי המרכבה ובודאי לא היה יכול לו כי היה עובד בדעת שלימה רק ויגע בכף ירכו ברא כרעא דאבוה בזרעו נגע כי יהיו צריכים להיות בין האומות משך וזמן רב עד שיעשו התיקון וזהו ויזרח לו השמש כי שמש ומגן ה' אלהים כיה וא עשה התיקון שהוא זריחת השמש שהוציא את התורה הנפולה מאפילה לאורה דאורייתא וקודשא בריך הוא חד ונקרא שמש כמו שאי אפשר להסתכל בשמש כי אם על ידי מגן ומחסה כך התורה אי אפשר להבתכל הבהירות כי אם על ידי לבושין ומכסאות וזהו ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל שכינה את התורה לשרשה להשם יתברך והוא צולע על יריכו שנחלשו בחינת רגליו על ידי זרעו כנ"ל עד שלעתיד הקב"ה יוציא חמה מנרתיקה צדיקים מתרפאין בה ורשעים נדונין בה כי לישראל יהיה זה רפואה שיהיה שלימות התורה ורשעים נידונין בה כי יעבור חיותן מהן ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלהים התהלך נח:

הנה ידוע כי התורה היא נצחית ובכל אדם ואיך הוא בזמן הזה נראה לומר כי על פי מעשה הטובה של הצדיק הוא מביא כביכול תענוג בבורא כמה דעת אמר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר ומתפאר הבורא ב"ה לפני פמליא של מעלם ראו נא עבדי שעובד אותי בחשק גדול והתלהבות ומחמת זה גורם הצדיק שהבורא ב"ה משפיע עובות וברכות לכל העולמות וגם לעולם התחתון ולכל הנבראים כולם ונודע שמלת והיה הוא שמחה ולא כתיבת ויהי וזהו אלה תולדות שהוא עיקר תולדותיהן כו' מעשים טובים גורם נח נח כמבואר במדרש נייחא לעילא ונייחא לתתא דהיינו בעולמות עליונים ותחתונים איש צדיק תמים וגרם היה בדורותיו היינו לשון שמחה כמשמעות תיבת והיה בדורותיו שהשפיע כל הטובות וברכות לדורותיו ואמר ומה הוא עבודת הצדיק להשפיע שפע טוב לעולם את האלהים התהלך כו' כי הצדיק הוא ממתיק את הדינים כי נרגן מפריד אלופו דלעילא משכינתיה ומחמת זה באים ח"ו דינים וצרות והצדיק מביא הדינים אל בעל הרחמים והרצון ונמתקים שם:

וזהו את האלקים דהיינו הצרה שנתהוה בעולם על ידי זה הוא מתהלך נח היינו הצדיק הולך ועובד השם יתברך על ידי הפחד והצרה שנעשה על ידי הרשעים והצדיק מביאה אל בעל החסד וממתיקה. והנה מחמת עבודת הצדיק נתגדל שמו של הקב"ה על דרך ויעש דוד שם וזהו ויולד נח שלשה בנים המה שלש מעשים טובים הנקראים בנים כנ"ל את שם שנתגדל שמו של הקב"ה ואת חם כי ידוע שמ"ח נביאים עמדו לישראל והמה מן מ"ח טיפין בגן עדן שמשם ינקו והשיגו נבואתם וידוע שמן מעשה צדיקים מתקרב ביאת משיחנו וכמו שכתוב ונבאו בניכם ובנותיכם וזהו ואת חם היינו שישיגו נבואה מן המ"ח טיפין הנ"ל ואת יפת כי על ידי מעשה הצדיק הוא מבריח הקליפות ועל ידי זה נתרחב גבול הקדושה כי ירחיב מתרגם כי יפת וזהו ואת יפת. ותשחת הארץ כו' כי הארציות והחומר של האדם מונע אותו מלבוא לפני האלקים ולהיות דבוק בו והצדיק משבר החומר והארציות שבו משבר ומשחית וזהו ותשחת הארץ הצדיק משבר ומשחית הארץ היינו הארציות כדי שיבוא לפני האלקים ותמלא הארץ חמס כי כתיב (משלי כ"ח, כ"ד) גוזל אביו ואמו כו' חבר הוא לאיש משחית היינו שנהנה בלא ברכה גוזל כביכול את אביו הוא השם יתברך וכו' וחבר לירעבם שהחטיא את ישראל כי נודע היות שבכל המאכלים והמשקים הטעם שלהם המה נצוצי נשמות קדושות והמאכל והמשקה המה כלים ובתוכה המה הנשמות ואם אוכל ושותה לשם שמים הוא השלחן אשר לפני ה' שהוא קרבן ממש שמקריב הנשמות הנ"ל אל מקורם ואם ח"ו אינו אוכל לשם שמים הוא משחית את הנפשות הנ"ל כמו ירבעם שהשחית את ישראל וזהו ותמלא הארץ אם ח"ו לא שבר את החומריות והארציות שלו כי אם עדיין הוא מלא מחומריות וארציות שלו אז הוא גוזל את אביו כנ"ל וזהו ותמלא הארץ חמס שהוא גוזל אביו ואמו כנ"ל:

ותנח התיבה בחודש השביעי על הרי אררט גו'. הנה כתיב (קהלת ג', י"ד) והאלהים עשה שיראו מלפניו וכל הבריאה שברא השם הוא מפני זה שיראו הבריות אותו וזהו לא נבראו רעמים אלא ליישר עקמומית שבלב והמה אחת מגבורותיו כמה דאת אמר ורעם גבורותיו וכו' כי מחמת שעקוב הלב ואין לו לב לעבוד את השם ביושר לבב לכן נבראו הרעמים ליישר העקמומית ושיתייראו האדם את בוראו והנה הנכון הוא להיות אדם ירא את השם גם בעת שהוא שופע לאדם טובה וברכה וזהו אל גדול ונורא פירוש אל לשון חסד אל כל היום גדול ונורא צריך להתייראו לפניו ולא כמו הרשעים כד חזיין אנפי מלכא נהירין אז סר מהם היראה ומחמת זה גורמין ח"ו צרות ודינין והנה בעת שיש ח"ו איזה פחד בעולם על זה כתיב (ירמיה י', ב) מאותות השמים אל תחתו בעשותכם רצון השם כי אומות העולם אינם יריאים כי אם מהצרות אבל הצדיק אינו מפחד מהרעה ח"ו כי אם מתעורר ומתחזק מזה אל יראת השם על דרך את האלהים התהלך נח והוא מבואר לעיל. והנה איתא שכינה בתחתונים צורך גבוה הוא פירוש כי שכינה מרמז על היראה כי מלאה כל העולם לית אתר פנוי מיניה כי זולתו היינו זולת השם הוא אפס והיישוב הוא מחמת השם כי כח הפועל בנפעל וראשית חכמה יראת ה' כי חכמה הוא כח מה היינו מה הוא הכח הזה ומאין נעשה זאת וזהו שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה כי אלה הוא דבר הנראה לעין וצריך להבין ולדעת מי ברא את אלה כי הערב רב אמרו אלה אלהיך ישראל כי לא האמינו בהשם שהוא ברא את כל הנמצאים ולא כן עמינו עם אלהי אברהם מאמינים. בני מאמינים ששם הוי"ה ב"ה המהוה כל ההויה ברא את הכל וזהו מ"י אל"ה הוא אלהים הגם שהוא מדת הדין אחר שאנו מאמינים שהשם הויה ב"ה עשה את כל אלה אז מחמת אמונתינו אנו מביאים את השם הוי"ה ב"ה בתוך הדבר ההוא ובעל החסד ובעל הרצון אינו חפץ במות המת כי חפץ הוא ונמתק הדין וזהו שכינה בתחתונים היינו היראה צורך גבוה הוא שצריך להגביה אל בעל החסד והרצון. וזהו אין טובה בא לעולם אלא בשביל ישראל היינו מה שישראל עושין שביל להורייד השפע מחמת תפלתן כי הכ"ב אותיות שקבען בפה ישראל מעוררין בהזכיר על ידי דבורם כל הברכות והשפעות וזהו ר"ת "שאו "מרום "עיניכם שחרית מנחה ערבית כי על ידי ג' תפלות הנ"ל מביאין שפע ברכות בתוך כל העולמות והנה מחמת שהצדיקים מביאים את הדבר שממנו הפחד והיראה אל בעל הרצון ובעל החסד שם מתבטלין כל הדינין מחמת שהשם משתוקק אל היראה כי השם הגדול הוי"ה ב"ה נקרא ה' איש מלחמה והיראה מכונה בשם אשה אשה יראת ה' ודרכו של איש לחזור אחר אשה והדבור נקרא מלכות כי מן הדבור ניכר המלוכה שמצוה ומדבר אל עמו לעשות רצונו וחפצו ומיד כולם צ"תים לד"בורו ועושין ומקיימין כאשר צוה להם והנה בכל השנה מעשה הצדיקים גורמים עליות:

חסר איזו דיבורים ובפרט בחודש תשרי על ידי מצות שופר וסוכה ולולב ביותר ממתיקים דינים וזהו ותנח התיבה הוא הדבור מדת מלכות בחודש השביעי על הרי הם אבות והם מדות עליונות כי הם המרכבה ואז אצל בעל החסד ובעל רצון אין שום דין ואז הדינים נסים מלפניו וזהו אררט לשון האררט לשון רהט כי הארורים והצרות רהטים מקדמותי וזהו בשבעה עשר יום לחדש כי העולם הוא שבעה ימים ואח"ז עוד שבעה ימים וזהו בשבעת ימי הבנין: